

บทที่ 4

พระอัยการลักษณะวิวาทดำตีกัน

ในตัวพระอัยการลักษณะวิวาทดำตีกันระบุว่าตราขึ้นในปีมหาศักราช 1369 ซึ่งตรงกับปี พ.ศ. 1992⁽¹⁾ ในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกบาล กฎหมายฉบับนี้มีเพียง 46 บท (มาตรา) เท่านั้น และถูกยกเลิกเมื่อใช้กฎลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ในปี พ.ศ. 2451 พระอัยการลักษณะวิวาทดำตีกัน เป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการวิวาทดำตีกัน การทำร้ายซึ่งกันและกัน การหมิ่นประมาท เป็นต้น กฎหมายฉบับนี้มีหลักกฎหมายที่ตรงกับหลักฐานของนานาประเทศอยู่หลายประการ จึงสมควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง

การยกเว้นยกการทำร้ายร่างกายถึงสาหัสระหว่างเครือญาติ

กฎหมายบทนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับการลักทรัพย์ในระหว่างเครือญาติดังได้กล่าวมาแล้วในพระอัยการลักษณะโจร การยกเว้นโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดในบทนี้ก็มีเหตุผลทำนองเดียวกัน คือเพื่อผดุงไว้ซึ่งความสามัคคีระหว่างสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน เพราะถึงอย่างไรเขาก็เสียกันไม่ได้ ดังที่บัญญัติไว้ในบทที่ 5 ความว่า “มาตราหนึ่ง พ่อตาแม่ยายดำตีลูกเขย ลูกเขยดำตีพ่อตาแม่ยาย ลูกสะใภ้ดำตีพ่อผัวแม่ผัว พ่อผัวแม่ผัวดำตีลูกสะใภ้ เมียหลวงดำตีเมียน้อง เมียน้อยดำตีเมียหลวง ปู่ย่า หลาน ตายาย หลาน ลุงป้า หลานอาว น้ำหลาน ดำตีกัน พี่เมียน้อง เขยดำตีกันก็ดี ถ้าถึงแตกหักสาหัสจึงให้ปรับใหม่ให้แก่กันตั้งเงินผู้อื่น ถ้ามีถึงแตกหักสาหัสไซ้ไร ให้นายร้อยแขวงนายบ้านนายอำเภอ บังคับว่ากล่าวกัน ความผิดแลชอบตามผู้ใหญ่ผู้น้อย ให้ตกแกต่งข้าวตอกดอกไม้รูปเทียน สิ้นนุ่งห่ม เหล้าข้าวเบ็ดไก่อ่ ไปแปลงขวัญกัน เพราะเขาเสียกันมิได้”

(1) ในหนังสือ “ตำนานกฎหมายเมืองไทย” กล่าวว่า พระอัยการลักษณะวิวาทตั้งขึ้นเมื่อปีมะเส็ง เอกศก ศักราชกฎหมาย 1369 ซึ่งตรงกับจุลศักราช 1111 (พ.ศ. 2239) แต่มีนักประวัติศาสตร์บางท่านเห็นว่า ศักราชที่ปรากฏในพระอัยการลักษณะวิวาทดำตีเป็นมหาศักราช ตรงกับปี พ.ศ. 1992 ดู จิตร ภูมิศักดิ์, เรื่อง เดิม, หน้า 55.

การยกเว้นโทษแก่เด็กอายุ 7 ขวบ และคนชราอายุ 70 ปี

พระอัยการลักษณะวิวาทดำตีกันยกเว้นโทษแก่เด็กที่กระทำความผิดต่อกัน โดยเห็นว่าเด็กเป็นคนที่ยังไม่อาจแสดงเจตนาร้ายในการกระทำความผิด จึงให้เด็กที่วิวาทดำตีกันเลิกแล้วกันไป ถึงแม้เด็กจะไปดำตีผู้ใหญ่ก็ตามก็ไม่ให้มีโทษต่อเด็กเช่นเดียวกัน ในพระอัยการลักษณะวิวาทดำตีกัน ยกเว้นโทษแก่คนชราอายุ 70 ปีที่ไปดำตีผู้อื่น โดยเห็นว่าคนชรา 70 ปีขึ้นไปมีลักษณะเช่นเดียวกับเด็ก 7 ขวบ

ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มาตรา 73 ได้บัญญัติยกเว้นโทษแก่เด็กที่อายุยังไม่เกิน 7 ขวบเช่นเดียวกัน ส่วนคนชราอายุกว่า 70 ปีนั้นยังคงมีความรับผิดชอบเหมือนคนทั่วไป เพราะฉะนั้นคนชราจะแก้ตัวไม่ต้องรับโทษ คงต้องอ้างบทกฎหมายในเรื่องวิกลจริต หรือบันดาลโทษะ ถ้าคนชราที่วิกลจริต หรือกระทำความผิดเพราะบันดาลโทษะ ในพระอัยการลักษณะวิวาทดำตีกัน บัญญัติเรื่องการยกเว้นโทษแก่เด็กอายุ 7 ขวบ และคนชราอายุ 70 ปี ไว้ในบทที่ 10 ความว่า “เด็กต่อกันวิวาทตีกัน ให้พ่อแม่ห้ามปราม ถ้าพ่อแม่เด็กฝ่ายหนึ่งไปตีบุตรท่านฝ่ายข้างหนึ่งไซ้ ให้ไหม้ผู้ตีนั้นโดยกรมศักร์ทวิคุณ เหตุว่าเด็กไม่รู้ผิดและชอบ ถ้าเด็กตีกันมีบาดเจ็บไซ้ ให้พิเคราะห์ดูเด็กผู้ตีผู้เจ็บนั้น ถ้าเท่ากันอย่าให้มีโทษแก่มันเลย เหตุเป็นเด็กด้วยกัน ถ้าเด็กผู้ตีใหญ่ไซ้ให้ทำขวัญเสียค่าน้ำมันให้แก่มันผู้น้อย

อนึ่ง เด็ก 7 ขวบ เข้าเฒ่า 70 เป็นคนหลงไหลไปดำตีท่าน ท่านมิให้ปรับไหมมิโทษ แต่ให้นายบ้านนายเมืองช่วยกันว่ากล่าวให้สมัครสมานผู้เจ็บโดยควร”

การยกเว้นโทษคนวิกลจริต

ในพระอัยการลักษณะวิวาทดำตีกัน เรียกคนวิกลจริตว่าคนบ้า พวกคนบ้าหรือคนวิกลจริตเป็นผู้ที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ กฎหมายนานาประเทศล้วนแต่ไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดที่วิกลจริต เพราะคนวิกลจริตไม่มีความสำนึกในการกระทำของตนและโทษที่จะได้รับจึงไม่มีประโยชน์ที่จะลงโทษคนวิกลจริตที่กระทำความผิดได้แต่ต้องให้การรักษาพยาบาล ในสมัยก่อนการรักษาพยาบาลยังไม่เจริญเท่าที่ควร การรักษาคนวิกลจริตทำได้แต่การนำตัวไปขังไว้ ส่วนพ่อแม่ของคนวิกลจริตต้องรับผิดชอบในค่าทำศพของผู้ที่ถูกคนวิกลจริตทำร้ายถึงตาย

พระอัยการลักษณะวิวาทดำตีกัน บทที่ 15 บัญญัติว่า “คนบ้าเข้าบ้านท่าน ตีฟันแทงคนตีตาย จะไหม้บ้านไซ้ท่านว่ามีชอบ เพราะว่าบ้าหาตำแหน่งแบ่งสัจมิได้ ท่านว่าให้พ่อแม่พี่น้องเผ่าพันธุ์บ้านไซ้ก็เบียดปลุกตัวผู้ตาย ให้เวนบ้านนั้นไปให้แก่พ่อแม่พี่น้องเผ่าพันธุ์นั้นจึงชอบ ถ้ามันตีมีบาดเจ็บไซ้ หาโทษมิได้ ถ้าที่เป็นที่ไร่นาป่าดงพงแขมเป็นอยู่แห่งคนผู้สูงอายุ และคนพิกลจริตบ้าไป ผู้ใดเข้าไปในที่มันอยู่ มันฟันแทงมีบาดเจ็บและตายก็ตี ถ้าพบปะมันกลางถนนหนทาง

มิได้เหล็ก และมันพันแทงบาดเจ็บถึงตายก็ดี จะเอาโทษแก่มันมิได้เลย ให้โฆษณาแก่นครบาลให้จับตัวมันจำจองไว้กว่าจะสิ้นกรรม”

การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลของการกระทำความผิดฐานฆ่าคนตาย

ดังได้เคยกล่าวมาแล้วว่ากฎหมายไทยมีข้อดีอยู่ประการหนึ่งคือ การบัญญัติกฎหมายในลักษณะที่มีความแน่นอนชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่คลุมเครือ ในพระอัยการลักษณะวิวาทคดีกันมีกฎหมายอยู่บทหนึ่งคือบทที่ 20 ซึ่งกำหนดว่าถ้าผลแห่งความตายเกิดขึ้นภายใน 15 วันหลังจากที่ถูกทำร้ายถือว่าเป็นผลโดยตรงจากการถูกทำร้ายนั้น ถ้าหากความตายเกิดขึ้นพ้น 15 วันหลังจากที่ถูกทำร้าย กฎหมายไม่ให้ถือเอาความตายนั้นเป็นผลจากการถูกทำร้าย

ในพระอัยการลักษณะวิวาทคดีกัน บทที่ 20 บัญญัติว่า “ชกตียิงพันแทงกันมีบาดเจ็บช้ำลำบากด้วยชาติ เป็นไขผอมจึงตายใน 15 วัน ท่านให้ทอดพินัยโดยตีตาย ให้ฆ่าผู้ร้ายตกไปตามกัน ถ้าพ้นกว่า 15 วันถึงเดือนหนึ่งจึงตาย ท่านว่าเป็นกรรมแห่งสัตว์ ให้ปรับไหมโดยบาดเจ็บนั้น”

การกำหนดโทษตามความร้ายแรงของสิ่งที่ใช้ในการทำร้าย

พระอัยการลักษณะวิวาทคดีแบ่งสิ่งที่ใช้ในการทำร้ายผู้อื่นออกเป็นศักดิ์มือ ศักดิ์ไม้ ศักดิ์เหล็ก การทำร้ายผู้อื่นด้วยมือหรือสิ่งอื่นที่เทียบได้กับศักดิ์มือมีโทษปรับในอัตราต่ำสุด ถ้าหากทำร้ายเขาด้วยไม้หรือสิ่งซึ่งเทียบได้กับศักดิ์ไม้ ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษหนักขึ้น และผู้ที่ทำร้ายเขาด้วยสิ่งที่เป็นอาวุธทำด้วยเหล็ก หรือเทียบได้กับศักดิ์เหล็กจะต้องถูกปรับไหมในอัตราสูงสุด

การทำร้ายผู้อื่นด้วยศักดิ์มือ ได้แก่การชกตีทุบถอง บิดข่วนด้วยมือ เอาถุงผ้าฟาดตีผู้อื่น ผลักไสผู้อื่นให้กระทบกระเบื้อง ไม้หนาม อีฐ ศิลาแลง เป็นต้น

การทำร้ายผู้อื่นด้วยศักดิ์ไม้ได้แก่ การเอาสิ่งโสโครกทิ้งชกผู้อื่น ถ่มน้ำลายรดผู้อื่น เอาสันมีด สันพร้า ก้อนอีฐ ก้อนดิน หวายฟาดผู้อื่น เป็นต้น

การทำร้ายผู้อื่นด้วยศักดิ์เหล็กได้แก่ การเอาไฟจุดน้ำร้อนรดสาดผู้อื่น เอามีดพร้า ขวานพันแทงผู้อื่น เอาปืนยิง เอาหนังสือตีผู้อื่น เป็นต้น

การทำร้ายส่วนสำคัญของร่างกายมีโทษหนัก

กฎหมายกำหนดส่วนสำคัญของร่างกายซึ่งถ้าวิวาททำร้ายตีกันถึงตาย ผู้ทำร้ายต้องรับโทษหนักขึ้น ส่วนสำคัญของร่างกายนี้ กฎหมายกำหนดไว้มี 8 แห่งคือ กำดัน(ท้ายทอย) ต้นคอ จมูกหัก แสกหน้า เพรียงหู (ส่วนนูนของหู) หลายคาง ชายโครง ขากรรไกร เพราะบริเวณ

ดังกล่าวนี้ผู้ถูกทำร้ายมีโอกาสถึงตายได้ง่าย นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงเจตนาของผู้กระทำ ความผิดว่ามุ่งทำร้ายผู้อื่นถึงตาย

การฟันแทงผู้อื่นถึงตายก็เช่นเดียวกัน ถ้าผู้ทำร้ายฟันแทงผู้อื่นด้วย ไม้ตะบอง ไม้ค้ำ ไม้ด้าม จอบด้ามเสียมถึงตายในบริเวณดังต่อไปนี้คือ คอ คอหอย ไหล่รอบ รักแร้ ราวนม ทรวงอก พุง ไข่ตัน ผู้ทำร้ายผู้อื่นด้วยอาวุธศกดิ์ไม้ให้ลงโทษเป็นตีฟัน แทะด้วยศกดิ์เหล็ก เหตุผลของการลงโทษหนักก็คงเช่นเดียวกับกรณีข้างต้น

อันตรายสาหัส

ตามพระอัยการลักษณะวิवाद่าตี ลักษณะของอันตรายสาหัสมีดังนี้

1. หูขาดทั้งสองข้าง ตาบอดทั้งสองข้าง ข้อมือหัก ข้อแขนหักทั้งสองข้าง แข้งขาหักทั้งสอง ลิ้นด้วน จมูกด้วน

2. หูขาดข้างหนึ่ง แขนขาขาดข้างหนึ่ง ลิ้นแหว่ง

3. ช้ำน่วมทั้งตัวลำบากปางตาย หนึ่งตาขาดวิ่น จมูกขาดแหว่ง

4. เป็นแผลเสียโฉมในที่แจ้ง

5. เป็นแผลเสียโฉมในที่ลับ

ลักษณะอันตรายสาหัสทั้งห้าประการนี้มีโทษหนักเบาแตกต่างกันตามความร้ายแรงของอันตรายที่ผู้ถูกทำร้ายได้รับ สำหรับในกรณีที่ 1 ให้ลงโทษปรับไหม 4 เท่า กรณีที่ 2 ให้ปรับไหม 3 เท่า กรณีที่ 3-4 ให้ปรับไหม 2 เท่า ส่วนกรณีที่ 5 ให้ปรับไหมหนึ่งเท่า

การดูหมิ่นซึ่งหน้า

ในสมัยก่อนการฟ้องร้องคดีดูหมิ่นซึ่งหน้าให้ถือเอาการไต่ยืนยันแก่โสดประสาทของผู้ถูกดูหมิ่นเป็นเกณฑ์ ถ้าหากผู้ถูกดูหมิ่นไม่ได้ยืนยันถ้อยคำด้วยตนเอง แต่มีผู้มาบอกเล่าอีกทอดหนึ่ง ท่านห้ามมิให้ฟังเอาข้อความมาฟ้องเลย ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้มีการยุแหย่

พระอัยการลักษณะวิवाद่าตี บทที่ 35 บัญญัติว่า “ผู้ใดมีบรรดาศักดิ์แลหา มีบรรดาศักดิ์มิได้ก็ดี และมีผู้ใดตำลับลหลัง มิไต่ยืนยันแก่โสดประสาทและมีผู้บอกเล่าไซ้ร้ ท่านว่ามิควรให้ฟังถ้อยคำผู้บอกนั้นเอาเป็นถ้อยเป็นความเลย ถ้าเมื่อเขาดำนั้นตนไต่ยืนยันไซ้ร้ จึงควรให้เอาเป็นถ้อยเป็นความให้ฟ้องกันได้ตามกฎหมาย”

หมิ่นประมาท

การหมิ่นประมาทคือการใส่ความให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายแก่ชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง หลักกฎหมายเดิมมีว่า ถ้าหากเป็นการใส่ความผู้อื่นในเรื่องการทำชู้กันระหว่าง

เครื่องญาติและการทำชู้นั้นเป็นจริงดังที่เขาใส่ความ ผู้ใส่ความไม่มีความผิด ผู้ทำชู้ก็กลับมีความผิด และต้องรับโทษ เพราะกฎหมายเห็นว่าจะเป็นการเสียเกียรติแก่บ้านเมือง ในพระอัยการลักษณะผิดเมีย ก็ได้มีการห้ามมิให้เครื่องญาติแต่งงานอยู่แล้ว ถ้าหากข้อความที่ใส่ความเป็นเรื่องการทำชู้ในระหว่างเครื่องญาติไม่เป็นความจริง ผู้ใส่ความมีความผิด

ส่วนการใส่ความในเรื่องอื่น ๆ ข้อความที่ใส่ความนั้นจะเป็นจริงหรือเท็จก็ตาม ผู้ใส่ความล้วนแต่มีความผิดจะต้องถูกปรับไหมทั้งสิ้น

ในพระอัยการลักษณะวิวาทคำตี บทที่ 37 บัญญัติว่า “มาตราหนึ่งด่าสบประมาทท่าน ให้ได้ความอายว่ามึงทำชู้ด้วยแม่มึง แม่มึงทำชู้ด้วยพ่อมึง พ่อมึงทำชู้ด้วยลูกมึง ลูกมึงทำชู้ด้วยหลานมึง ถ้าเป็นสัจตั้งมั่นว่า อย่าให้มีโทษแก่มันผู้ด่านั้นเลย ให้ลงโทษแก่มันผู้ทำกาฬามกนั้น โดยบทพระอัยการ ถ้าพิจารณาเป็นสัจว่ามันแกล้งด่าท่านให้อาย ให้ไหมถึงค่าตัวตามกระเสียรอายุผู้ต้องด่า

อนึ่ง ด่าท่านว่ามึงเป็นชู้ก่อนมึงเป็นข้ากูก่อนก็ดี พิจารณาเป็นสัจว่ามันแกล้งด่าให้ได้ความอับอายอดสูดั่งนั้น เป็นสบประมาท ให้ไหมถึงค่า ถ้าจริงดัจมันด่าไซร์ก็ให้ไหมถึงนั้นลงมาเล่า ถ้าด่าสิ่งอื่นเปรียบเทียบท่าน พิจารณาเป็นสัจ ท่านว่ามันด่าหมูประทมนด่าหมาเปรียบเทียบ ให้ไหมโดยเบียค่าตัวเอาแต่กึ่งหนึ่ง”